

INSPEKTIONSPLAN FÖR INTERNATIONELLA AVFALLSTRANSPORTER 2017–2019

29.12.2016

INSPEKTIONSPLAN FÖR INTERNATIONELLA AVFALLSTRANSPORTER 2017–2019

1 Inledning	3
1.1 SYKE som behörig myndighet	3
1.2 Författningar	3
1.3 Nyckeltal för och uppgifter om internationella avfallstransporter från 2015	4
1.4 Myndighetssamarbete	4
2 Upprättande av inspektionsplaner	6
2.1 Skyldighet att upprätta inspektionsplaner	6
2.2 Inspektionsplaner som NTM-centralen och kommunerna ansvarar för	7
2.3 Inspektionsplan som SYKE ansvarar för	7
3 Riskbedömning	7
3.1 Underlag för riskbedömningen	7
3.2 Olagliga avfallstransporter	8
3.3 Transportförfaranden	8
3.4 Avfallsslag och mälländer	10
3.5 Resultat av riskbedömningen	10
4 Inspektionernas insatsområden	11
5 Geografiskt område som planen täcker	13
6 Objekt som ska inspekteras och inspektionernas innehåll	13
6.1 Anläggningar och företag som utövar anläggnings- eller yrkesmässig behandling av avfall	13
6.2 Anläggningar och företag där farligt avfall uppkommer	14
6.3 Anläggningar och företag som bedriver yrkesmässig transport av avfall	15
6.4 Anläggningar och företag som utövar yrkesmässig insamling av avfall	16
6.5 Anläggningar och företag som fungerar som avfallsmäklare	17
6.6 Anläggningar och företag som genomför internationella avfallstransporter	18
7 Avgift för inspektionerna	18
8 Tillgängliga resurser och metoder för inspektionerna	19
8.1 Personalresurser	19
8.2 Utbildning och anvisningar för samarbetsmyndigheter	19
9 Inspektionsplanens offentlighet	19
10 Rapportering till Europeiska kommissionen	20

1 Inledning

1.1 SYKE som behörig myndighet

Finlands miljöcentral (nedan SYKE) är behörig myndighet vid övervakningen av internationella avfallstransporter och ansvarar även för det samarbete med andra behöriga myndigheter som övervakningen kräver. Behörigheten gäller även Åland.

- Till myndighetsuppgifterna hör bland annat att behandla anmälningar om avfallstransporter och fatta beslut om dem, föra register över anmälningar och beslut i datasystemet för miljövårdsinformation, övervaka ofarliga transporter av s.k. grönt avfall, inspektera avfallstransporter i samarbete med bl.a. Tullen, polisen och närings-, trafik- och miljöcentralerna (nedan *NTM-centralerna*) och kommunernas miljömyndigheter samt stoppa och återsända olagliga avfallstransporter, utbilda och ge råd om internationella avfallstransporter samt fungera som EU:s kontaktperson i frågor som rör avfallstransport. Information och upplysning är också en betydande del av övervakningen.
- Samarbeta med kollegor och delta i projekt i EU:s IMPEL-TFS (*IMPEL = The European Union Network for the Implementation and Enforcement of Environmental Law, TFS = Transfrontier shipments of waste*). Samarbetsnätverkets huvudsyfte är att förhindra olagliga avfallstransporter. Projektet som handlar om transporter av ofarligt, grönt avfall 2015–2017 och finansieras av Nordiska ministerrådet ökar samarbetet och förbättrar övervakningen av transporter av grönt avfall i Norden. Enligt en uppskattning från Eurostat utgörs cirka 90 procent av avfallstransporterna i Europa av grönt avfall.

SYKEs kontaktuppgifter:

- Handläggning av tillstånd och allmänna frågor om avfallstransporter
Överinspektörerna Hannele Nikander, Marja-Riitta Korhonen, Emma Nurmi och Kaija Rainio
SYKEs växel tfn +358 295 251 000
wasteshipments(at)ymparisto.fi
- Transportdokument och kontroll av dem
assistent Sinikka Holck
movementdocwasteshipments(at)ymparisto.fi
telefax +358 9 5490 2491
- Webbplats på finska, svenska och engelska <http://www.ymparisto.fi/kvijatesiirrot>;
www.miljo.fi/tfs eller www.environment.fi/tfs

1.2 Författningar

Övervakningen av internationella avfallstransporter bygger på Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 1013/2006 om transport av avfall (nedan *förordningen om transport av avfall*).

Övriga författningar:

- Kommissionens förordning (EG) nr 1418/2007 om export av grönt avfall till länder utanför OECD
- Avfallslagen (646/2011)
- Statsrådets förordning om avfall (179/2012)
- Statsrådets förordning om avfall som utgörs av eller innehåller elektriska eller elektroniska produkter (519/2014)

Andra viktiga lagar i samband med övervakningen är bland andra förvaltningslagen (434/2003), förvaltningsprocesslagen (586/1996), lagen om offentlighet i myndigheternas verksamhet (621/1999, offentlighetslagen) samt strafflagen (39/1889).

1.3 Nyckeltal för och uppgifter om internationella avfallstransporter från 2015

Export- och importmängderna nedan gäller avfall som transporterats över Finlands gränser med tillstånd för avfallstransport i enlighet med förordningen om transport av avfall.

Anmälningar årligen

- cirka 180 tillstånd för avfallstransport. Uppgifter om giltiga tillstånd för avfallstransport finns på webbplatsen <http://www.miljo.fi/tfs>.
- cirka 10 000 transporterade partier

Export år 2015

- 230 000 ton
- Cirka 95 procent av avfallet exporterades för återvinning. Bland annat metallhaltigt avfall från järn- och stålindustrin, behandlat träavfall, ackumulatörer och batterier samt bygg- och rivningsavfall exporterades för återvinning. De viktigaste exportländerna var Sverige, Estland och Tyskland. Exporten av blandat kommunalt avfall utgjorde omkring en femtedel av exportmängden.
- Cirka 11 000 ton farligt avfall, bland annat färgavfall och vatten-oljeblandningar, exporterades främst till Sverige och Tyskland för bortskaffning.

Import år 2015

- 78 000 ton
- Av det importerade avfallet återvanns cirka 84 procent. Avfallet bestod av träavfall från Ryssland och Storbritannien samt metallhaltigt avfall och spillolja från bl.a. från Sverige.
- Andelen avfall som importerades för bortskaffning var cirka 13 000 ton, varav den största delen var avfallsförbränningsaska från Estland. Efter fysikalisk-kemisk behandling placeras askan på avstjälningsplatsen.

Statistik om exporten och importen av avfall finns på finska på webbplatsen www.ymparisto.fi -> Kartat ja tilastot -> Jätetilastot -> Jätteen vienti- ja tuontimäärät

S.k. grönt avfall

- Ofarligt grönt avfall, såsom metallskrot, returpapper, obehandlat träavfall och gummiavfall, kan transporteras för återvinning om transportdokument medförs vid transporten.
- Det finns ingen statistik om mängden grönt avfall.

1.4 Myndighetssamarbete

Tullsamarbete

- SYKE håller regelbundna möten med gruppen Analys och underrättelse på Tullens bevakningsavdelning samt Tullövervakningens enhet för gods- och trafikövervakning. Under mötena planerar man hur övervakningen ska riktas in och kommer överens om verksamhetsmodeller och fältkontroller.
- Tullens elektroniska servicecentral (SPAKE) meddelar och konsulterar regelbundet SYKE i frågor som gäller export och import av avfall.
- Tullkontoren i synnerhet vid EU-gränserna i Östra Finland och Lappland har också regelbunden kontakt med SYKE i frågor som gäller import och export av avfall.
- Tillsammans med Tullen ordnar SYKE i allmänhet riktade gränskontroller i hamnarna, men även i gränsområdet i Östra och Norra Finland.
- Man har ett avtal med NTM-centralen i Birkaland som övervakar producentansvar och med miljöinspektörerna i några kommuner om att tvivelaktig export ska meddelas till Tullens riskanalyscentral och samtidigt till SYKE för kännedom. Vid exportförfarandet kontrollerar

Tullen den tvivelaktiga exportens dokument, varefter man vid behov gör en fysisk inspektion av godset.

- förundersökningsmyndighet vid olagliga avfallstransporter

NTM-centralernas och kommunernas miljötillsyn

- SYKE skickar beslut om anmälningar om avfallstransport för kännedom till övervakarna enligt anmälarens hemort eller där de mottagande anläggningarna finns.
- I tillståndsprövningen konsulterar SYKE anläggningens övervakare enligt behov.
- Om det förekommer oklarheter i verksamhet som samlar in, transporterar eller förmedlar avfall, tar SYKE även kontakt med de regionala övervakarna.
- Kontakten med PIRELY är regelbunden för avfallsströmmar som omfattas av producentansvaret och där samarbetsmönstren och aktörernas roller är komplicerade.
- SYKE strävar efter att genomföra kontrollerna av anläggnings- och uppsamlingsverksamhet tillsammans med de regionala övervakarna.

Polisen

- granskar avfallstransporter i samarbete med NTM-centralerna
- förundersökningsmyndighet vid olagliga avfallstransporter

Verksamhetsmodellgrupper tillsatta av miljöministeriet

- SYKE har uttryckt intresse att delta i arbetet i arbetsgruppen för miljövårdens verksamhetsmodell.

Finlands nationella uppföljningsgrupp för miljöbrott

- Har som uppgift att framställa en årlig översikt av miljöbrotten och bekämpningen av dem i Finland, ge rekommendationer beträffande åtgärder och utvecklingsförslag till olika myndigheter för att förbättra verksamheten och samarbetet.
- I arbetsgruppen deltar Polisstyrelsen, Centralkriminalpolisen, inrikesministeriet, miljöministeriet, justitieministeriet, Riksåklagarämbetet, åklagarämbetet i Östra Nyland, Gränsbevakningsväsendet, Tullen, Finlands miljöcentral och NTM-centralen i Nyland.
- Arbetsgruppens uppgift är delvis också att stödja förankringen av strategin och åtgärdsprogrammet för miljöbrottsbekämpning. Strategin och åtgärdsprogrammet utarbetas av en samsamarbetsgrupp som tillsatts av miljöministeriet och inrikesministeriet. Målen i strategin och åtgärdsprogrammet bör uppnås före 2020.

Strategi och åtgärdsprogram för miljöbrottsbekämpning

- Den främsta strategiska riktlinjen fram till år 2020 är att på nationell och regional nivå utveckla gränsöverskridande myndighetssamarbete i miljöbrottsbekämpningen. På regional nivå försöker man uppnå riktlinjen genom att grunda nätverksmässiga myndighetssamarbetsgrupper och skapa diskussionsförbindelser mellan statens miljöförvaltning och kommunernas eller samkommunernas miljöåtgärder i relation till polisen, förundersökningsmyndigheter och åklagare.
- SYKE sammanställer kontaktuppgifterna till dem som kallas samman till de regionala nätverken i åtgärdsprogrammet 2015–2016 för att utreda eventuella olagliga avfallstransporter eller för att planera kontroller av internationella avfallstransporter som kommer till deras områden. Man försöker skapa motsvarande nätverk i IMPELs samarbete om internationella avfallstransporter, där länderna uppmanas skapa fungerande NEST-nätverk (*national environmental security taskforce*). I nätverket arbetar polisen, tullen, åklagare, miljömyndigheter och medborgarorganisationer aktivt i ett nära samarbete för att hantera och förhindra olagliga avfallstransporter.

Internationellt samarbete som SYKE deltar i

- Avfallsnätverket IMPEL-TFS: SYKE följer aktivt med projekt med hjälp av basecamp-portalen och deltar i projekt när resurserna tillåter. I EA-projekt (*enforcement actions*)

ordnas regelbundet tillsammans med olika länder eller nationellt kontrollperioder som projektet samlar in och publicerar information om.

- EU-kontaktpersoner (*correspondents*): SYKE deltar i Europeiska kommissionens (nedan *kommissionen*) nätverk av kontaktpersoner som hanterar avfallstransporter i medlemsländerna. Kontaktpersonerna gör upp anvisningar om hur förordningen om transport av avfall ska tillämpas.
- Nordiska ministerrådets arbetsgrupp för avfallsfrågor (NAG, Nordiska avfallsgruppen) har en underavdelning som har hand om internationella avfallstransporter. Med hjälp av finansiering från den gruppen genomförde SYKE ett projekt om metoder för gröna avfallstransporter 2016. I projektet utredde man hur transporten av grönt avfall ordnas i praktiken och hur transportdokumenten (Bilaga VII) för gröna transporter används. Finland, Sverige, Norge och Danmark deltog i projektet. Utifrån resultaten av projektet bör man öka informationen om gröna transporter och förbättra rapporteringen. År 2017 översätts den tionde engelskspråkiga anvisningen för EU-kontaktpersoner om gröna avfallstransporter till de nordiska språken (finska, svenska, norska och danska).

2 Upprättande av inspektionsplaner

2.1 Skyldighet att upprätta inspektionsplaner

Inom EU har man försökt stärka övervakningspraxisen allmänt inom avfallshanteringen och i synnerhet för avfallstransporterna med systematiska inspektioner. Målet med inspektionsplanen är att genomföra internationella avfallstransporter enligt bestämmelserna och anvisningarna, förhindra olagliga avfallstransporter och garantera lämplig avfallshantering.

År 2014 kompletterades förordningen om transport av avfall med närmare bestämmelser om inspektionerna och den övriga övervakningen av avfallshanteringen. Före den 1 januari 2017 ska medlemsstaterna ha upprättat en eller flera inspektionsplaner. Motsvarande ändring gjordes i 124 § i avfallslagen. SYKE upprättar inspektionsplanen för genomförande av internationella avfallstransporter och ger andra myndigheter anvisningar om vad de ska beakta i sina egna inspektionsplaner. Myndigheterna man samarbetar med är Tullen, gränsbevakningsväsendet, polisen, NTM-centralerna och kommunernas miljövårdsmyndigheter samt Ålands landskapsregering.

Denna plan är den första plan som SYKE har upprättat om inspektionerna av sådana anläggningar eller företag vars verksamhet har att göra eller på goda grunder kan antas ha att göra med internationell transport av avfall. Inspektionsplanen ska uppdateras med tre års mellanrum eller oftare om det behövs.

Miljöskyddslagens tillsynsplaner och avfallslagens inspektionsplaner:

- Lagstiftaren har i motiveringen till ändringen av avfallslagen konstaterat att ”de inspektionsskyldigheter och inspektionsförfaranden som grundar sig på avfallslagen, avfallstransportförordningen och miljöskyddslagen kompletterar varandra i praktiken. De tillsynsplaner för avfallsproducenter och avfallsbehandlare som ska utarbetas med stöd av miljöskyddslagen kommer därför i hög grad att motsvara och oftast täcka de inspektionsplaner som nu föreslås. Tillsynsmyndigheten kan efter egen prövning samla alla de anläggningar och företag som myndigheten ska inspektera med stöd av miljöskyddslagen och avfallslagen samt planerna för tillsyn av dem i en enda handling.
- Både miljöskyddslagen och avfallslagen hör till tillämpningsområdet för anvisningen om miljötillsyn (miljöförvaltningens anvisningar 2/2016). NTM-centralen gör årligen upp tillsynsplaner för miljötillstånd i enlighet med anvisningen.
- I bilagan till anvisningen om miljötillsyn beskrivs god tillsynspraxis från kommunerna. Det är bra om kommunerna kommer överens med NTM-centralerna om systematisk kontroll av uppsamling, transport och förmedling av avfall, eftersom tillsynsansvaret inte är fördelat för dessa i avfallslagen.

- Samarbetet med Tullen och polisen registreras i miljömyndigheternas planer, Tullen eller polisen gör inte upp egna, separata inspektionsplaner för avfallstransporter. SYKE har fått information av Tullen om gränsbevakningsväsendets inspektioner.
- I en inspektionsplan för genomförande av internationell avfallstransport ska de kvantitativa målen för inspektionen presenteras.

Projekt för att motarbeta den grå ekonomin och ekonomisk brottslighet

- I åtgärdsprogrammet för att motarbeta den grå ekonomin och ekonomisk brottslighet för åren 2016–2020 har projektet ”Främjande av inspektionsplaner som motsvarar EU:s förordning om transport av avfall (EG/1013/2006) för att övervaka internationella avfallstransporter” tagits med som ett projekt som ingriper i fenomenet och påverkar attityder.
- SYKE ansvarar för att ge anvisningar om de faktorer som ska tas i beaktande vid inspektioner med samarbetsmyndigheter
- Effekterna kan utvärderas med hjälp av antalet inspektionsplaner som gjorts upp och de olagliga avfallstransporter som har upptäckts tack vare dem samt den ekonomiska vinning som uppnåtts tack vare dessa transporter.

2.2 Inspektionsplaner som NTM-centralen och kommunerna ansvarar för

Enligt anvisningen om miljötillsyn (2016) ska NTM-centralen och kommunens miljövårdsmyndighet göra upp inspektionsplaner om sådana funktioner som avses i 124 § 1 mom. 1–4 punkten i avfallslagen (anläggnings- och yrkesmässig behandling av avfall, verksamhet där farligt avfall uppkommer, övning av yrkesmässig transport och uppsamling av avfall, fungera som avfallsmäklare), om man på goda grunder kan anta att verksamheten har koppling till internationell avfallstransport. Tillsynsmyndigheten kan efter egen prövning och med stöd av miljöskyddslagen och avfallslagen samla alla de anläggningar och företag som myndigheten ska inspektera samt tillsynsplanerna för dem i ett enda dokument. I praktiken innebär alltså detta att NTM-centralen och de kommunala myndigheterna tar med inspektioner av internationella avfallstransporter i sina tillsynsplaner och att de på sina tillsynsbesök kontrollerar de saker som i denna inspektionsplan hänförs till avfallstransporter. Insatsområdena i inspektionsplanen för internationella avfallstransporter presenteras i kapitel 4 i inspektionsplanen. Det objekt som ska inspekteras i anslutning till internationella avfallstransporter och de saker som ska tas i beaktande vid sådana inspektioner har sammanställts enligt verksamhet i kapitel 6 i inspektionsplanen.

2.3 Inspektionsplan som SYKE ansvarar för

SYKE ansvarar för att inspektera verksamhet som genomför internationella avfallstransporter. Här överlappar inspektionsansvaret de ovan nämnda objekt som ska granskas av kommunerna och NTM-centralerna. Utöver dem finns verksamhet med koppling till internationell avfallstransport som inte ingår i NTM-centralernas och kommunernas tillsyn och som SYKE tillsammans med Tullen och polisen har inspektionsansvar för.

SYKE ansvarar för inspektionerna enligt kapitel 6.6 och insamling av data om andra inspektionsplaner och inspektioner för rapporteringen (se kapitel 10).

3 Riskbedömning

3.1 Underlag för riskbedömningen

Riskbedömningens mål är att identifiera faktorer som inverkar på att avfallstransporter som bryter mot lagstiftningen uppkommer, det vill säga att material som klassas som avfall transporteras och behandlas stater emellan med bristfälliga handlingar eller helt utan de handlingar som krävs. Med

risk avses i denna plan potentiellt lagstridig verksamhet som även kan utgöra ett hot mot miljön och/eller hälsan. Olagliga avfallstransporter har även koppling till ekonomisk brottslighet.

Riskbedömningen av de avfallstransporter som genomförs i Finland har nedan delats in i två delar: först bedöms riskerna för olika transportförfaranden och därefter risker som har att göra med olika avfallsslag, transportskedan samt målländer. Bedömningen grundar sig både på allmän forskning och på SYKEs empiriska uppgifter om olagliga avfallstransporter.

Avfallstransport kan delas in i följande delar och aktörer:

- avfallsproducent/insamlare
- avfallsmäklare (bara vid en del avfallstransporter)
- avfallstransport/-transporter (inklusive rederibolag)
- behandling av avfall

Alla de ovan nämnda skedena har sina risker. Risken kan i allmänhet anses större ju flera aktörer som deltar i transporten. Olagliga avfallstransporter ska kunna avslöjas så tidigt som möjligt i kedjan för att man ska kunna minimera riskerna.

3.2 Olagliga avfallstransporter

Kommissionens utredningar visar att uppskattningsvis var fjärde avfallstransport inom Europeiska unionen och mellan medlemsstaterna och tredje länder strider mot EU:s lagstiftning. Olagliga avfallstransporter är även ekonomisk brottslighet, vilket gör att verksamhetsutövarna särbehandlas. Utredningarna visar också att förhandsinspektioner av avfall vid produktionsanläggningar och på de platser där avfallet uppkommer, vid insamlingspunkter och mellanlager effektivt förebygger olagliga avfallstransporter och otillbörlig avfallshantering. De olagliga avfallstransporterna sker uttryckligen i sådana områden och via sådana länder där det genomförs minst inspektioner i avfallshanteringen.

Tullen övervakar exporten och importen av gods. Tullkontoren vid gränsen till Norge och Ryssland granskar regelbundet att internationella avfallstransporter följer förfarandena och kontaktar SYKE vid behov. Tullens rörliga grupper granskar import och export mellan EU-länder vid gränserna och i hamnarna utgående från riskerna. Tullen måste vid behov stoppa en olaglig avfallstransport och anmäla det till SYKE som fattar beslut om fortsatta åtgärder.

SYKE får information från myndigheter i andra EU-länder när en misstänkt olaglig last från Finland har stoppats exempelvis i en transithamn någonstans.

Enligt SYKEs uppskattning är riskerna att lagstiftningen inte ska följas större när avfallet exporteras från Finland än när det importeras till Finland. Av de olagliga avfallstransporterna de senaste åren har omkring var femte handlat om import till Finland eller transit via Finland.

När en olaglig avfallstransport har upptäckts lämnar SYKE en begäran om förundersökning till antingen Tullen eller polisen, beroende på vilken myndighet som ansvarar för förundersökningen i fallet i fråga. Antalet begäran om förundersökning som SYKE gör varierar årligen, grovt uppskattat har det gjorts cirka fem stycken om året. En del förundersökningar går vidare till åklagare och en del av dem avgörs i domstol.

3.3 Transportförfaranden

Avfallstransporter kan delas in grovt i olika grupper utifrån avfallsslag och transportförfarande. Nedan har de risker lagstridig verksamhet medför bedömts utifrån ovan nämnda indelning. I tabell 1 har den bedömda risken för transporterna i fråga tagits upp.

Tabell 1. Riskklassificering för olika verksamheter och avfallsslag vid avfallstransporter (risk för lagstridig verksamhet 1 = liten, 2 = måttlig, 3 = betydande)

Verksamhet	Avfallsslag	Risk
1. Tillståndsförfarande	Farligt avfall, kommunalt avfall	1
2. Transport av grönt avfall	grönt avfall	1
3. Transporter som avses i punkt 1 eller 2 utan de dokument som krävs	farligt/grönt avfall	2
4. Transport till ett lagstridigt mål/land	farligt/grönt avfall	3
5. Transport som produkt, fast det är avfall	ofta t.ex. el- och elektronikavfall, skrotbilar, reservdelar till bilar	3
6. Stöld	exempelvis metallhaltigt avfall	3

Transport av farligt och oklassificerat avfall förutsätter tillstånd för avfallstransport från alla inblandade länders avfallstransportmyndigheter. Vid sådana avfallstransporter övervakas varje parti och i allmänhet känner företagen som ansökt om tillstånd till sina skyldigheter. Om transporter inte kan genomföras på det sätt man har tänkt, ska företagen omedelbart kontakta myndigheterna. Det är möjligt att avfallstransporten ändå genomförs på ett sätt som inte beskrivs i tillståndet, men även i det fallet ska man kunna anta att miljön inte tar skada av verksamhet som strider mot tillståndet. Det kan vara fråga om ett internt informationsavbrott och bristfällig utbildning vid företaget. Därmed kan man anse att den risk avfallstransporter som har ansökt om och fått tillstånd för avfallstransport utgör för naturen är liten (Tabell 1: 1. Tillståndsförfarande).

Transporter av grönt avfall eller ofarligt avfall kräver inte tillstånd för avfallstransport, men vid transporter ska transportdokument medföras och exportören och den mottagande anläggningen ska ha ett avtal som täcker transporter i fråga. Dokumenten i fråga ska visas upp för tillsynsmyndigheten på begäran. Man har upptäckt att det förekommer många brister i dokumenten och eftersom det är vanligt att flera mellanhänder används vid dessa transporter är det vanligt att exportörföretaget inte nödvändigtvis känner till den slutliga behandlingsanläggningen, vilket innebär att avfallsproducentens skyldighet att vara medveten enligt avfallslagen inte uppfylls för avfallshanteringen. Stora mängder grönt avfall exporteras utanför OECD och ofta har de mottagande länderna inte samma nivå på övervakningen som EU. När det är fråga om ofarligt avfall bedöms risken dock som liten. Det faktum att transportdokument och ett avtal företagen emellan används vid transport tyder på att företagen känner till kraven i förordningen om transport av avfall (Tabell 1: 2. Transport av grönt avfall).

Om ovan nämnda avfallstransporter genomförs utan de dokument som krävs (t.ex. transportdokumenten), ökar risken. Då försämras avfallstransportens spårbarhet och det är fråga om en olaglig avfallstransport. Avfallet kan hamna på anläggningar som saknar lämpligt avfallshanterings-/miljötillstånd (Tabell 1: 3. Transporter som avses i punkt 1 och 2 utan de dokument som krävs).

Den mest betydande risken bedöms vara i fall som motsvarar punkterna 4–6 i Tabell 1. Dessa avfallstransporter har myndigheterna inte nödvändigtvis information om. En transport till ett lagstridigt mål kan till exempel innebära att farligt avfall exporteras utanför OECD-länderna (exportförbud), att grönt avfall exporteras till ett land som har förbjudit import av avfallet i fråga eller transport för olaglig behandling inom EU eller utanför. Dumpning av avfall är också möjlig. Tillsynen av avfallstransporter gäller inte föremål eller material som exporteras som produkter. Ändringen av förordningen om transport av avfall gjorde exportörens anvisningsskyldighet i avgränsningen av avfallsprodukten tydligare. Aktörerna som har producentansvar samt de som samlar in och behandlar skrot försöker avslöja och minska de yrkesmässiga stölderna tillsammans med polisen. Stulet gods exporteras oftast olagligt.

3.4 Avfallsslag och mälländer

Nedan behandlas olagliga avfallstransporter som kommit till SYKEs kännedom enligt avfallsslag.

Olaglig export av blyackumulatorer till Baltikum återkommer varje år. Den vanligaste rutten har varit från Västra hamnen i Helsingfors till Estland, då har det oftast varit fråga om en paketbil lastad med ackumulatorer som en privatperson exporterar. Några olagliga laster med blyackumulatorer på väg till Baltikum har också stoppats vid gränsstationerna i Lappland. Man misstänker att ackumulatorer även exporteras olagligt i långtradare, vilket en olaglig långtradartransport som stoppades av gränsbevakningsväsendet i Västra hamnen var en indikation på.

EI- och elektronikavfall samt skrotbilar och reservdelar till dem exporteras i allmänhet från Finland till länder utanför EU som använt gods. Sådana här olagliga exportföretag upptäcks antingen redan på lastplatsen eller av Tullen i exportskedet.

EI- och elektronikavfall samt skrotbilar och reservdelar till sådana exporteras olagligt bl.a. till Afrika. Enligt Tullens och SYKEs riskbedömning är mälländerna bl.a. Nigeria, Gambia, Kamerun, Ghana, Demokratiska republiken Kongo, Etiopien, Somalia och Elfenbenskusten. Misstänkta exporter stoppas och inspekteras av Tullen. SYKE deltar i inspektionerna om det behövs. Uppgifter om containrar som ska lastas får man från de regionala miljömyndigheterna.

Det har förekommit många olagliga avfallstransporter i Lappland. Dessa handlar bland annat om att man inte följer den rutt som beskrivs i tillståndet för avfallstransport eller att man helt saknar transittillstånd för att köra igenom Finland. Tullen har aktivt ingripit i dessa transporter och de har minskat i antal de senaste åren.

Annan olaglig export och import av farligt avfall av andra finländska företag har framkommit som enskilda fall.

Företag som samlar in och behandlar byggavfall i huvudstadsregionen har i anmärkningsvärd utsträckning utkontrakterat förbehandlingen av blandat byggavfall till två anläggningar i Tallinn och vidare huvudsakligen för förbränning i Estland. Ett fall av dumpning av byggavfall i Estland kom fram i slutet av 2015, förundersökningen pågår som bäst. Avfallstransportörerna vid exporten är huvudsakligen utländska företag. De växande avfallsmängderna kan öka mängden olaglig verksamhet.

Olagliga transporter av grönt avfall har oftast att göra med att de transportdokument som krävs inte används eller att det mottagande landet har förbjudit import av avfallet i fråga. Å andra sidan kan exempelvis metallavfall bli stulet i Finland och föras till ett annat land för att säljas där. I vissa fall exporteras avfall som kräver tillstånd för avfallstransport som grönt avfall, antingen medvetet eller omedvetet. Dessutom säljer avfallsproducenter och -insamlare grönt avfall till utländska köpare med stöd av Internationella handelskammarens leveransvillkor (Incoterms) utan att tänka på att villkoren för överlåtande av avfall förpliktar försäljningen. Vid försäljning måste också förfarandet för transport av grönt avfall följas.

Olagliga avfallstransporter från Finland internt inom EU hamnar ofta i Estland eller Sverige. Utanför EU ligger mälländerna i Afrika och Asien.

3.5 Resultat av riskbedömningen

I Tabell 2 presenteras resultaten av riskbedömningen, som bygger på de bedömningar som presenterades i de föregående styckena. I tabellen finns en lista på avfall vars transporter man kan anta medför antingen en betydande eller måttlig risk för att de ska genomföras på ett lagstridigt sätt. Dessutom innehåller tabellen en markering av de transportskederna där riskerna anses vara störst.

Tabell 2. Riskklassificering för avfallstransporter (risk för verksamhet som strider mot lagstiftningen 1 = liten, 2 = måttlig, 3 = betydande)

Avfall	Målland	Transportskede	Risk
Blyackumulatorer	Baltikum	insamling, transport	3
El- och elektronikavfall	Afrika, Ryssland	insamling, transport, behandling	3
Skrotbilar och reservdelar	Afrika, Baltikum	insamling, transport, behandling	3
Stulet avfall	EU-länder	uppkomstplats, transport	3
Byggavfall	Estland	uppkomstplats, transport, behandling	2
Farligt avfall	alla	uppkomstplats, transport, behandling	2
Grönt avfall	alla	uppkomstplats, mäklare, transport, behandling	2

Stulet avfall i riskklass 3 är huvudsakligen avfallsslag i samma riskklass (blyackumulatorer, el- och elektronikavfall, även annan metall). Avfallsslagen i riskklass 3 stoppas upprepade gånger i Tullens kontroller som avfall som exporteras utan tillstånd för avfallstransport. Det är fråga om att både underlåta att följa bestämmelserna och om ekonomisk brottslighet, dessutom behandlas avfall utanför EU oftast inte på ett sätt som är acceptabelt ur miljösynpunkt. Stora exportmängder blandat byggavfall är en risk i förhållande till Estlands behandlingskapacitet med tanke på att det lockar till sig olagliga aktörer. Grönt avfall är ofarligt avfall, och behandlingen av sådant utgör inte nödvändigtvis någon större fara för miljön.

4 Inspektionernas insatsområden

I Tabell 3 presenteras insatsområdena i inspektionerna av avfallsåtervinning och transporter. De har valts ut på basen av den riskbedömning som presenterades ovan. Man hoppas att NTM-centralerna och kommunerna ska observera insatsområdena i sin egen tillsyn i enlighet med miljöskyddslagen.

Tabell 3. Insatsområden för inspektionerna åren 2017–2019

Avfall	Målland	Kontroll	Myndighet
Blyackumulatorer	Baltikum, Afrika	insamling, transport	NTM, kommunen, Tullen, polisen, SYKE
El- och elektronikavfall	Afrika, Ryssland	insamling, behandling, transport	NTM, kommunen, Tullen, polisen, SYKE
Skrotbilar och reservdelar	Baltikum, Afrika	insamling, behandling, transport	NTM, kommunen, Tullen, polisen, SYKE
Byggavfall	Estland	behandling, transport, uppkomstplats	NTM, kommunen, Tullen, polisen, SYKE
Stulet avfall	EU-länder	transport, gränser	NTM, kommunen, Tullen, polisen, SYKE
Förfaranden			
Grönt avfall	alla	uppkomstplats, insamling, mäklare, transport	NTM, kommunen, Tullen, polisen, SYKE

Kasserade blyackumulatorer

- Det finns ingen anläggning som kan återvinna blyackumulatorer i Finland, utan alla exporteras till Sverige och Baltikum för återvinning. Insamling av blyackumulatorer kräver

antingen att verksamheten registreras i enlighet med avfallslagen eller ett miljötillstånd, om mer än 50 ton avfall lagras. För kasserade blyackumulatörer betalar man cirka 400–450 €/ton, många stjåls och man skyr inga medel för det. Inspektion enligt alla punkter i kapitel 6 i planen.

- Kommunerna granskar den registrerade insamlingsverksamheten under inspektionsplanen enligt den tillsynsintervall som finns i tillsynsplaner som har utarbetats med stöd av miljöskyddslagen
- NTM-centralerna och kommunerna inspekterar anläggningarna i enlighet med tillsynsplanen
- NTM-centralen genomför transportinspektioner tillsammans med polisen
- Polisen sköter transporttillsynen av den tunga trafiken
- Vid gränserna inspekterar Tullen regelbundet och utifrån riskerna dokumentbevis och packning för att säkerställa att det inte är fråga om olaglig avfallsexport.

El- och elektronikavfall samt skrotfordon och reservdelar till dem

- SYKE har utarbetat anvisningar för hur man konstaterar att använda apparater samt använda bilar och reservdelar är i funktionsdugligt skick för att förhindra olaglig export av sådant. Man hoppas att anvisningarna ska göra det enklare att skilja använda elektronikapparater från el- och elektronikavfall samt använda fordon från fordon som räknas som skrot. Exportören har en skyldighet att bevisa att det ämne eller föremål som transporteras inte är avfall. Inspektion enligt alla punkter i kapitel 6 i planen.
  - Vid gränserna inspekterar Tullen regelbundet och utifrån riskerna dokumentintygen för och packningen av använda apparater och fordon för att säkerställa att det inte är fråga om olaglig avfallsexport.
  - För bildemonteringsverkstäder utförs kommunernas inspektioner av anläggningarna i enlighet med tillsynsplanen
  - Kommunerna samlar information om insamlingsplatser därifrån avfall exporteras till utlandet och inspekterar enligt under tiden för inspektionsplanen för registrerad insamlingsverksamhet enligt den tillsynsintervall som finns i tillsynsplaner som har utarbetats med stöd av miljöskyddslagen
  - Producentansvarstillsyn vid NTM-centralen i Birkaland, som stöds av de andra NTM-centralerna
  - Polisens arbete med att förebygga och utreda stölder

Byggavfall

- Nio företag som tar emot och behandlar byggavfall exporterar blandat byggavfall till Estland för sortering och behandling. Mängden exporterat avfall har fördubblats på ett år från 35 000 ton till 67 000 ton år 2016. Avfallstransportörerna vid exporten är huvudsakligen utländska företag. Inspektion enligt kapitlen 6.1, 6.4 och 6.6 i planen.
  - NTM-centralernas och kommunernas anläggningsinspektioner enligt den tillsynsintervall som finns i tillsynsplaner som har utarbetats med stöd av miljöskyddslagen
  - NTM-centralen genomför transportinspektioner tillsammans med polisen
  - Vid gränserna inspekterar Tullen regelbundet och utifrån riskerna dokumentintygen för avfallsexporten för att säkerställa att det inte är fråga om olaglig avfallsexport

Stulet avfall

- På fältet kämpar aktörer med producentansvar och de som samlar in och behandlar skrot mot yrkesmässiga stölder tillsammans med polisen. Inspektörerna sammanställer uppgifter om stölder från verksamhetsutövarna enligt kapitlen 6.3, 6.4, 6.5 och 6.6 i planen och rapporterar om dem till SYKE.
  - NTM-centralen genomför transportinspektioner tillsammans med polisen
  - Kommunerna samlar information om insamlingsplatser därifrån avfall exporteras till utlandet och inspekterar under tiden för inspektionsplanen för registrerad insamlingsverksamhet enligt den tillsynsintervall som finns i tillsynsplaner som har utarbetats med stöd av miljöskyddslagen

- Tullen (även Gränsbevakningsväsendets uppgifter) rapporterar till SYKE om olagliga aktörer/aktörer som åkt fast för stöld

Ofarligt grönt avfall

- Grönt avfall uppkommer också i sådana företag som inte nödvändigtvis känner till förpliktelse i samband med internationella avfallstransporter. Producenter och insamlare säljer ofta grönt avfall till utländska köpare med stöd av Internationella handelskammarens leveransvillkor (Incoterms) utan att tänka på att villkoren för överlåtande av avfall förpliktar försäljningen. Den utländska förmedlingen är livlig. Vid försäljning måste också förfarandet för transport av grönt avfall följas. Inspektion enligt kapitlen 6.1, 6.3, 6.5 och 6.6 i planen
  - Kommunerna samlar information om insamlingsplatser därifrån avfall exporteras till utlandet och inspekterar under tiden för inspektionsplanen för registrerad insamlingsverksamhet enligt den tillsynsintervall som finns i tillsynsplaner som har utarbetats med stöd av miljöskyddslagen
  - NTM-centralerna och kommunerna inspekterar anläggningarna i enlighet med tillsynsplanen
  - Vid gränserna inspekterar Tullen regelbundet och utifrån riskerna dokumentintygen för avfallsexporter för att säkerställa att det inte är fråga om olaglig avfallsexport
  - Polisens arbete med att förebygga och utreda skrotstöld

5 Geografiskt område som planen täcker

SYKE är behörig myndighet vid internationella avfallstransporter i hela Finland. Således ansvarar SYKE för att inspektionsplanen för internationella avfallstransporter omfattar hela Finland. De planer för insamlings-, transport- och anläggningsinspektioner som genomförs i samband med tillsynen enligt miljöskyddslagen omfattar fastlands-Finland.

SYKEs inspektionsplan, som i kapitel 6 innehåller anvisningar om saker som ska tas i beaktande vid insamlings-, transport- och anläggningsinspektioner i samband med internationella avfallstransporter, skickas för kännedom till miljöbyrån vid Ålands landskapsregering. Motsvarande saker ska tas i beaktande i inspektioner som utförs i enlighet med 28 b § om miljövard i Ålands landskapslag (2008/124).

6 Objekt som ska inspekteras och inspektionernas innehåll

6.1 Anläggningar och företag som utövar anläggnings- eller yrkesmässig behandling av avfall

I miljövardens datasystem (nu VAHTI, i fortsättningen YLVA) finns 152 stycken avfallshanteringsanläggningar som förpliktas av miljötillstånd och övervakas av NTM-centralerna. Därtill finns talrika avfallshanteringsanläggningar som kommunerna ska övervaka. I SYKEs datasystem finns cirka 85 avfallshanteringsföretag som exporterar avfall till länder utanför Finland med tillstånd för avfallstransporter och cirka 30 företag som importerar avfall till Finland (tillstånden för avfallstransport beviljas vanligtvis för ett år, därför finns det en tidsmässig variation i antalet). Det har inte sammanställts information om avfallsbehandlingsföretag som exporterar eller tar emot grönt avfall i VAHTI. **Om ett företag rapporterar att det exporterar avfall utomlands, är det skäl att kontrollera att företaget känner till förfarandet för gröna transporter. Även när det gäller vissa av de material som tas emot är det skäl att kontrollera om de eventuellt definieras som avfall och utreda att förfarandet är riktigt.**

Avfallsbehandlingsanläggningar ska ha miljötillstånd i enlighet med 27 § i miljöskyddslagen. Enligt 124 § i avfallslagen ska den behöriga tillsynsmyndigheten med regelbundna intervaller och på lämpligt sätt inspektera anläggningar och företag som bedriver anläggnings- eller yrkesmässig behandling av avfall. Miljötillståndspliktiga avfallsbehandlare övervakas med stöd av

miljöskyddslagen utifrån riskerna och systematiskt enligt de tillsynsplaner som tillsynsmyndigheten har gjort upp. **Det är vettigt att inkludera den tillsyn som internationella avfallstransporter kräver i tillsynen enligt miljöskyddslagen**, då behövs inte separata inspektioner av avfallstransporter vid avfallsbehandlingsanläggningar.

Enligt riskbedömningen (kapitel 3) kan en avfallsbehandlingsanläggning som bedriver internationella avfallstransporter vara i riskklasserna 1–3. Inspektionsintervallen för dessa företag fastställs enligt tillsynen i enlighet med miljöskyddslagen. Om myndigheten på andra vägar får reda på att företaget har problem eller att oegentligheter förekommer i avfallstransportförfarandena, kan inspektionen utföras av SYKE. En inspektion kan genomföras trots att det inte har definierats separat i inspektionsplanen.

I de inspektioner som ska genomföras på anläggningar som behandlar avfall ska tyngdpunkten när det gäller avfallstransporterna ligga på de avfallsfraktioner som behandlas. Om det objekt som inspekteras har tillstånd för internationell avfallstransport, kan man be SYKE om uppföljningsinformation om det. De viktigaste sakerna att inspektera är följande:

- avfallsslaget
  - förutsätter export eller import tillstånd för avfallstransport? Har man ansökt om tillstånd? Motsvarar verksamheten och tillståndet varandra? SYKE skickar beslut om tillstånd för avfallstransport till NTM-centralerna och kommunernas miljöskyddsmyndigheter för kännedom. Vid inspektionen kan man kontrollera att dokument om avfallstransporter arkiveras för tre år.
  - Tillstånd för avfallstransport kommer på fråga när avfallet inte klassificeras med beteckningar från den gröna listan i bilagorna III, IIIA eller IIIB i förordningen om transport av avfall. Typiskt grönt avfall är metallskrot, returpapper och kartong, förpackningsplast, däck utan fälgar, glas och obehandlat träavfall.
  - Transport av grönt avfall behöver inte anmälas till myndigheterna, men vid inspektioner kontrollerar man om företaget följer förfarandet för gröna transporter, så att transportdokumenten (bilaga VII till förordningen om transport av avfall) har fullgjorts på behörigt sätt och arkiverats i tre år på samma sätt som det avtal som gjorts upp om alternativ behandling av avfall. Företaget som behandlar avfallet ordnar inte alltid den gröna transporten själv. Då ska man kontrollera att den som ordnar transporten antingen är en finländare eller ett företag som finns med i Finlands företagsregister. Dessutom ska man på blanketten om gröna transporter kontrollera att den som tar emot avfallet och den som återvinner det finns i samma land. Producenter och insamlare säljer ofta grönt avfall till utländska köpare med stöd av Internationella handelskammarens leveransvillkor (Incoterms) utan att tänka på att villkoren för överlåtande av avfall förpliktar försäljningen. Vid försäljning måste också förfarandet för transport av grönt avfall följas.
  - det är även viktigt att fysiskt se om det avfall som lämnar anläggningen eller anländer dit, motsvarar det avfall som har uppgetts på tillståndet för avfallstransport eller blanketten för gröna transporter.
  - man ska även uppmärksamma att exporten av grönt avfall till länder utanför EU eller OECD kan vara förbjudet eller kräva tillstånd för avfallstransport
- de transportörer som uppgetts i avfallshanteringsregistret används för avfallstransporterna
- anteckningar i VAHTI om det avfall som exporterats/importeras.

6.2 Anläggningar och företag där farligt avfall uppkommer

Enligt 124 § i avfallslagen ska tillsynsmyndigheten med regelbundna intervaller inspektera anläggningar och verksamheter där farligt avfall uppkommer. **För verksamheter för vilka miljötillstånd krävs fastställs tillsyns- och inspektionsansvaret i enlighet med miljöskyddslagen. För verksamheter som inte kräver miljötillstånd har tillsynsansvaret inte delats ut och NTM-centralen och kommunen kommer överens om ansvaret för dem. Det finns många verksamheter och anläggningar där farligt avfall uppkommer, exempelvis bildemonteringsverkstäder, så inspektionerna av dem prioriteras utifrån riskerna.** Enligt

anvisningen om miljötillsyn (2016) tänker man sig inte att inspektionsskyldigheten främst gäller verksamheter där små mängder farligt avfall uppkommer i den normala fastighetsskötseln och -servicen. Sådana här anläggningar och verksamheter som producerar små mängder farligt avfall exporterar sällan farligt avfall utomlands. Det krävs alltid tillstånd för avfallstransport för att få exportera farligt avfall utomlands.

Största delen av de tillstånd för avfallstransport som SYKE beviljar (se giltiga anmälningar www.miljo.fi/tfs) gäller farligt avfall. Om det objekt som inspekteras har tillstånd för internationell avfallstransport, kan man be SYKE om uppföljningsinformation om det. Vid inspektionerna ska man i synnerhet fästa uppmärksamhet vid

- Att tillståndet för avfallstransport och avfallet som ska transporteras överensstämmer samt att avfallet är packat och märkt på rätt sätt.
- Att de transportörer som är godkända på tillståndet för avfallstransport används för att transportera avfallet, inklusive utländska transportörer. I anmälningsförfarandet kontrollerar SYKE att transportörerna är registrerade som avfallstransportörer. Avfallstransportörer som är registrerade i sitt EU-hemland får transportera avfall i Finland. Transportörer som kommer från länder utanför EU får inte transportera avfall i Finland.
- Anteckningar i VAHTI om det avfall som exporteras.

6.3 Anläggningar och företag som bedriver yrkesmässig transport av avfall

Avfallet samlas in från avfallsproducenterna och från platserna där det har uppkommit och transporteras till anläggningar där det kan återvinnas eller bortskaffas. **Avfallstransportören ska ha de tillstånd som behövs och verksamhetsutövaren ska göra en ansökan om att få verksamheten godkänd i avfallshanteringsregistret.** Ansökan ska göras hos den NTM-central inom vars verksamhetsområde största delen av verksamheten bedrivs. Anmälan görs via blankettjänsten foretagsfinland.fi och de bestämda blanketter som finns där.

Avfallsinnehavaren ska kontrollera att avfallstransportören har godkänts och förts in i avfallshanteringsregistret och att godkännandet även omfattar transport av avfallet i fråga. Avfallstransportören ska alltid medföra ett utdrag ur avfallshanteringsregistret. Om företaget vid registreringen i avfallshanteringsregistret uppger att det transporterar avfall utomlands, är det bra att anteckna det i utdraget för kännedom inför inspektionerna.

Avfallstransportörer som är registrerade i sitt EU-hemland får transportera avfall i Finland. Dessa transportörer är också föremål för inspektion. T.ex. är det främst utländska företag som fungerar som avfallstransportörer vid export av byggavfall i huvudstadsregionen. Om ett objekt som inspekteras har tillstånd för internationell avfallstransport, kan man kontrollera de företag som transporterar avfallet i bilagan till tillståndet. Kraven i 95 § 1 mom. 1–3 punkten i avfallslagen (646/2011) gäller även utländska transportörer på samma sätt som bokföringsskyldigheten enligt 118 §. Bokföringsskyldigheten uppfylls med uppgifterna på transportdokumentet för internationella avfallstransporter och krav på arkivering i tre år. Man kan kontakta SYKE för att få hjälp med att tolka registreringsintyg från utländska avfallstransportföretag. Intygen är på de nationella språken och är väldigt olika.

NTM-centralen måste inom en viss tid inspektera avfallstransportörens verksamhet på behörigt sätt. Transportinspektionerna har gjorts i samarbete med polisen. Följande åtgärder kan ingå i en inspektion:

- inspektion av att utrustningen är lämplig (kvalitet, tekniskt skick på utrustningen);
- säkerställande av att avfallshanteringsregistret alltid medförs vid transporten;
- inspektion av avfallsbokföringen (typ, beskaffenhet, mängd, ursprung och leveransplats i fråga om det avfall som transporteras eller förmedlas jämte datum);
- inspektion av transportdokumenten samt
- inspektion av eventuell årsrapport som motsvarar beslutet om godkännande i avfallshanteringsregistret.

I samband med internationella avfallstransporter säkerställer man att

- tillståndspliktiga transporter medför Bilaga IB (transportdokument) till förordningen om transport av avfall samt tillståndsbeslut från de behöriga myndigheterna.
- transporter av grönt avfall medför Bilaga VII (transportdokument) till förordningen om transport av avfall

Polisen övervakar den tunga trafiken och i den övervakningen kan även tillsynen av avfallstransporter ingå. **När polisen kontrollerar avfallstransporter kan man säkerställa att ovan nämnda dokument medförs vid transporten, om det är fråga om en internationell avfallstransport.** Dessutom kan polisen i samarbete med miljömyndigheterna kontrollera att avfallet som transporteras motsvarar det som beskrivs i dokumenten.

6.4 Anläggningar och företag som utövar yrkesmässig insamling av avfall

Avfallsverksföreningen rf (JLY) upprätthåller en nättjänst över platser där avfall samlas in på adressen www.kierratys.info. Kommunernas avfallsverk, producentsammanslutningar och privata avfallshanteringsföretag uppdaterar uppgifterna om insamlingspunkterna.

Yrkesmässig insamling av avfall anmäls till avfallshanteringsregistret hos miljöskyddsmyndigheten i den kommun där insamlingen sker. Anmälan görs via blanketttjänsten foretagsfinland.fi och de bestämda huvud- och bilageblanketter som finns där:

- huvudblankett: *Anmälan om yrkesmässig avfallsinsamling till avfallshanteringsregistret* och
- bilageblankett: *Uppgifter om mottagningsplatser: bilaga till anmälan om yrkesmässig avfallsinsamling*

I kommunförbundets anvisning om tillsynsplanen för kommunens miljöskydd och utarbetande av tillsynsprogram konstaterar man **att anmälan om avfallsinsamling till avfallshanteringsregistret är ett verktyg för tillsynen** (Helsingfors 2016/Kommunförbundet) De insamlingsplatser som omfattas av inspektionsplanen för internationella avfallstransporter kan plockas in på bilageblanketten från redogörelsen "för hur avfallet kommer att transporteras och om det behandlingssätt och den behandlingsplats som planeras." Om man under den punkten har uppgett uppgifter om verksamhet som sker utomlands ska man under inspektionen ta följande i beaktande:

- att det inte finns diskrepans mellan anmälan och verksamheten
- att aktören har anmält sig som avfallsmäklare till avfallshanteringsregistret som upprätthålls av NTM-centralen om aktören inte har produktionsansvar och upprätthåller insamlingsnätverket (obs! utländska mäklare kan inte vara den som gör anmälan om avfallstransport eller vara arrangör för gröna transporter som avgår från Finland)
- att de transportörer som uppgetts i avfallshanteringsregistret används för avfallstransporterna
- avfallsslaget
  - kräver exporten tillstånd för avfallstransport? Har man ansökt om tillstånd? SYKE skickar besluten till kommunens miljöskyddsmyndighet för kännedom. Vid inspektionen kan man kontrollera att dokumenten som har att göra med avfallstransporter arkiveras i tre år.
  - tillstånd för avfallstransport kommer på fråga när avfallet inte klassificeras med beteckningar från den gröna listan i bilagorna III, IIIA eller IIIB i förordningen om transport av avfall. Typiskt grönt avfall är metallskrot, returpapper och kartong, förpackningsplast, däck utan fälgar, glas och obehandlat träavfall.
  - transporter av grönt avfall behöver inte anmälas till myndigheterna, men vid inspektionerna noterar man om företaget följer förfarandet för gröna transporter, då transportdokumenten medförs vid transporten, bilaga VII till förordningen om transport av avfall har fyllts i på rätt sätt och arkiveras vid företaget i tre år liksom ett avtal som gjorts upp om alternativ behandling av avfallet

- man ska även uppmärksamma att exporten av grönt avfall till länder utanför EU eller OECD kan vara förbjuden eller kräva tillstånd för avfallstransport
- om det är fråga om ett avfallsslag som producenten ansvarar för och någon annan än producenten eller producentsammanslutningen uppges som insamlare på huvudblanketten i anmälan, ska man kontrollera om insamlaren kommit överens om att samarbeta med producenten eller producentsammanslutningen när insamlingen ordnas

I anvisningarna om miljötillsyn och motiveringarna som handlar om upprättandet av inspektionsplaner för avfallsslag anser man att tillsynsmyndigheten i sitt tillsynsprogram ska fastställa hur ofta insamlingsverksamheten ska inspekteras utifrån riskerna. Förfarandena 3 och 4 (riskklass 2 och 3) i riskbedömningen som presenteras i kapitel 3 kan realiseras i insamlingsverksamheten.

6.5 Anläggningar och företag som fungerar som avfallsmäklare

I avfallslagen avser avfallsmäklare var och en som yrkesmässigt köper eller säljer avfall eller förmedlar avfall eller avfallshanteringstjänster för någon annans räkning, inbegripet mäklare som inte kommer i fysisk besittning av avfallet. **Avfallsmäklaren måste ansöka om att få verksamheten godkänd i avfallshanteringsregistret.** Ansökan ska göras hos den NTM-central inom vars verksamhetsområde största delen av verksamheten bedrivs. Anmälan görs via blanketttjänsten foretagsfinland.fi och de bestämda blanketter som finns där. Enbart finländska personer och företag i Finlands företagsregister kan registrera sig i avfallshanteringsregistret, således kan utlänningar inte verka som avfallsmäklare i Finland.

Vid internationella avfallstransporter kan avfallsmäklarna fungera som

- 1) den som gör anmälan om avfallstransport med fullmakt från avfallsproducenten
- 2) den som ordnar gröna transporter

För tillfället finns det några avfallsmäklarföretag i Finland som registrerats i avfallshanteringsregistret och som förmedlar avfall från Finland för återvinning utomlands med tillstånd för avfallstransport som beviljats av myndigheterna som ansvarar för avfallstransport. I förteckningen över giltiga anmälningar om avfallstransport som finns på SYKEs webbplats (se giltiga anmälningar <http://www.miljo.fi/tfs>) kan man se om mäklaren anmäler internationella avfallstransporter. Om så är fallet kan man be SYKE om uppföljningsinformation om tillståndet. När SYKE beviljar tillstånd för avfallstransport kontrollerar SYKE att mäklaren är registrerad i avfallshanteringsregistret.

Det är okänt hur många mäklare som ordnar gröna transporter. Om företaget i samband med att det registrerar sig i avfallshanteringsregistret uppger att det förmedlar grönt avfall, är det bra att utreda om det exporteras utomlands. Om företaget exporterar avfall utomlands ska man kontrollera att företaget känner till förfarandet för gröna transporter. **Enbart en fysisk person eller en juridisk person under Finlands jurisdiktion får vara mäklare vid transport av grönt avfall i Finland, vilket innebär att utlänningar inte får vara verksamma som avfallsmäklare i Finland.** I Finland avslöjas ändå tidvis utlänningar som förmedlar grönt avfall. Dessa fall beror ofta på bristfällig kunskap om vem som har rätt att ordna transporter.

Företagen som förmedlar avfallet tar inte fysiskt avfallet i besittning, så vid inspektioner av internationella avfallstransporter ska man fästa uppmärksamhet vid att dokumenten är arkiverade och att bokföringen är gjord på rätt sätt. Arkiveringsskyldigheten för dokument om tillståndspliktiga internationella avfallstransporter är tre år. För gröna transporter är det också viktigt att kontrollera att mäklaren och mottagaren av avfallet har gjort upp ett avtal enligt förordningen om transport av avfall.

6.6 Anläggningar och företag som genomför internationella avfallstransporter

Del som SYKE ansvarar för i genomförandet av inspektionerna av internationella avfallstransporter.

SYKE inspekterar två avfallstransporter med tillstånd per år, antingen under transporten tillsammans med tullen eller polisen eller på anläggningen tillsammans med anläggningens övervakare. Förfarandena inspekteras samt att dokumenten överensstämmer med praktiken. Vid behov (t.ex. vid misstanke om olaglig avfallstransport) kan de andra myndigheter som utför inspektionerna konsultera SYKEs överinspektör.

I samarbete med tullen inspekterar SYKE containrar som har anmälts till ett exportförfarande och som har anmälts innehålla använda el- och elektronikapparater eller använda bilar och reservdelar till dem. SYKE kan även inspektera andra aktörer som har att göra med exporten av använda el- och elektronikapparater, t.ex. företag som säljer och testar apparater. Dessa inspektioner genomförs utifrån riskerna och enligt behov. (Uppskattningsvis fyra inspektioner per år)

I samarbete med SYKE genomför tullen två tillsynsperioder om året som utgår från elektronisk förtullning och pågår i en vecka (inga uppskattningar om antal). De avfallslag och målländer som ska vara föremål för inspektionsperioderna väljs utifrån en riskbedömning (kapitel 3). Dokumenten och vid behov själva transporten inspekteras.

Tullen genomför transportinspektioner som fokuserar på internationella avfallstransporter 1–2 gånger om året bl.a. på nedan nämnda tullkontor. SYKE, polisen och gränsbevakningsväsendet deltar i dessa om deras arbetssituation tillåter. En del inspektioner kan kombineras med inspektioner av den tunga trafiken. Man kontrollerar förfarandena och att dokumenten överensstämmer med praktiken.

- Helsingfors tull
- Åbo tull
- Vaalimaa tull
- Torneå tull

Tullen har en skyldighet att stoppa alla olagliga avfallstransporter som kommer till dess kännedom och anmäla dem till SYKE som fattar beslut om fortsatta åtgärder.

Eventuellt ordnas en två dagar lång helhet med polisens nationella nätverk, där man den första dagen går igenom förfarandena för avfallstransporten och planerar inspektionen, och den andra dagen genomför inspektionen.

SYKE planerar ordna en utbildning om gröna avfallstransporter inom ett nordiskt projekt för gröna avfallstransporter 2017. Sverige, Norge och Danmark ordnar motsvarande evenemang i sina egna länder.

SYKE rapporterar till kommissionen om inspektionsplanerna i enlighet med kapitel 10.

7 Avgift för inspektionerna

De inspektioner SYKE genomför i samband med internationella avfallstransporter är avgiftsfria när denna inspektionsplan upprättas (12/2016). Från och med 2015 får den statliga tillsynsmyndigheten i enlighet med 205 § (1) i miljöskyddslagen ta ut avgift för sådan periodisk inspektion av och annan regelbunden tillsyn över tillståndspliktig och registreringspliktig verksamhet som baserar sig på ett tillsynsprogram som myndigheten utarbetat. **Det kan antas att det inom den närmaste framtiden även kommer att tas ut avgift för inspektioner av internationella avfallstransporter som baserar sig på denna inspektionsplan.** Det krävs en

ändring i avfallslagen för att kunna ta ut avgift. Om en eventuell avgift förverkligas informerar SYKE på webbplatsen om internationella avfallstransporter.

8 Tillgängliga resurser och metoder för inspektionerna

8.1 Personalresurser

SYKEs enhet för avfallsärenden har tillgång till sammanlagt 4,5 årsverken för att sköta uppgifterna som har att göra med internationella avfallstransporter. Detta fördelas på följande sätt:

- 3,5 årsverke överinspektörer
- 1 årsverke assistent

Överinspektörerna genomför inspektionerna. Inspektionerna utgör bara en liten del av överinspektörernas arbete, tyngdpunkten ligger på att behandla anmälningar om avfallstransporter. Det uppskattas att inspektioner enligt denna plan skulle ta 2–4 arbetsdagar i månaden i anspråk, eller sammanlagt 2 månadsverken/år. Hittills har SYKE genomfört inspektioner av internationella avfallstransporter enligt behov, så arbetsmängden kommer att förbli så gott som oförändrad.

Förutom SYKEs överinspektörer ska NTM-centralerna och kommunernas miljöskyddsmyndigheter inspektera ärenden som har samband med internationella avfallstransporter på de tillsynsobjekt de ansvarar för i samband med de återkommande inspektionerna i enlighet med miljöskyddslagen. I det inledande skedet kommer det att gå åt lite mer tid till inspektionerna. I takt med att erfarenheten ökar kommer det att gå åt mindre tid.

8.2 Utbildning och anvisningar för samarbetsmyndigheter

I kapitel 6 i denna inspektionsplan ingår en lista över saker som ska beaktas i den verksamhet som hör till NTM-centralens och kommunernas inspektionsansvar (behandling av avfall i en anläggning eller yrkesmässigt, platsen där farligt avfall uppkommer, yrkesmässig transport eller insamling av avfall och avfallsförmedling), om verksamheten omfattar internationella avfallstransporter.

SYKE ordnar årligen utbildning för aktörer om internationella avfallstransporter. På en dag får man heltäckande grundläggande kunskaper om internationella avfallstransporter. NTM-centralernas och kommunernas övervakare kan delta i utbildningen och plocka ut saker som ska beaktas i deras egen tillsyn.

Inom ramarna för projektet om nordiska gröna transporter kommer SYKE under 2017 att ordna ett utbildningsevenemang för dem som ordnar gröna transporter. Intressentgrupper kan också höra till målgruppen för utbildningsevenemanget.

SYKE utbildar enligt behov även vid andra tillfällen bl.a. under Tullens begränsningsdagar (Tullin rajoituspäivät), avfallsbranschens rådplägningsdagar, övervakarnas utbildnings- och rådplägningsdagar och polisens utbildning om transport av farliga ämnen. SYKE kan även ordna separat utbildning för övervakare om det anses att det finns ett behov av det.

9 Inspektionsplanens offentlighet

Enligt förordningen om transport av avfall hör inspektionsplanerna till tillämpningsområdet för direktivet om allmänhetens tillgång till miljöinformation (2003/4/EG). I Finland är offentlighet en grundprincip i alla förvaltningsärenden. Planen offentliggörs på Finlands miljöcentralers webbplats enligt miljöministeriets anvisning om miljöinformationens tillgänglighet samt aktiva och systematiska spridning i synnerhet med hjälp av elektroniska hjälpmedel.

Resultaten från de årliga inspektionerna publiceras också på SYKEs och kommissionens webbplatser enligt punkten om rapportering (kapitel 10).

10 Rapportering till Europeiska kommissionen

I enlighet med artikel 51.2 i förordningen om transport av avfall rapporterar SYKE före utgången av varje kalenderår

- 1) till kommissionen om de inspektioner och inspektionsplaner som fastställs i artikel 50 i förordningen på en blankett som motsvarar bilaga IX till förordningen om transport av avfall.

I enlighet med artikel 50.2 resultaten från genomförda inspektioner, vilket omfattar

- antalet inspektioner av anläggningar, företag, mäklare och handlare med koppling till avfallstransporter, inklusive fysiska inspektioner:
- antalet inspektioner av avfallstransporter, inklusive fysiska inspektioner:
- antalet misstänkt olagligheter gällande anläggningar, företag, mäklare och handlare med koppling till avfallstransporter:
- antalet misstänkt olagliga transporter i de transporter som bekräftats vara olagliga transporter vid inspektioner:

Artikel 50.2 a uppgifter om inspektionsplanen eller -planerna:

- antalet inspektionsplaner för hela det geografiska området:
- datum för godkännande av inspektionsplanerna och den tidsperiod de omfattar:
- datum för när inspektionsplanerna senast har utvärderats:
- myndigheter som deltar i inspektionerna och samarbetet dem emellan.

Uppge de organ eller personer som misstänkta fall eller regelvidrigheter kan anmälas till.

- 2) om olagliga avfallstransporter enligt artikel 24 har inträffat (ja/nej) Om olagliga avfallstransporter har förekommit, fyller man i uppgifter om dem i tabell 5 i bilaga IX.

SYKE sammanställer information om inspektionsplanerna samt antalet inspektioner som NTM-centralerna och kommunerna genomfört föregående år med hjälp av samarbetsnätverken före den 15 december för helhetsrapporteringen.

Både SYKE och kommissionen publicerar även rapporterna på internet.